

Asia: VN/27731/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen muodostavien säädösten täytäntöönpanemiseksi

Ei lausuttavaa

Ei lausuttavaa -toteaminen

Päällystöliitto Ry kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta, jonka valmisteluun se myös on osallistunut osana Rajavartiolaitoksen lausuntoja luonnoksen valmisteluvaiheessa. Päällystöliitto lausuu osaan lausuntokohdista (erityisesti seulonta), jotka ovat keskeisiä myös sen jäsenistön kannalta heidän mahdollisesti osallistuessaan lausuttavana olevien säädösmuutosten mukaiseen toimintaan rajaturvallisuus- ja seulontaviranomaisena.

Seulonta

Yleiset huomiot seulontamenettelystä

"16 c § Neuvonta seulontamenettelyssä Seulontaviranomaisen on seulonnan alussa annettava seulottavalle henkilölle tietoa seulontamenettelystä sekä hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan menettelyssä. Tieto annetaan kielellä, jota hänen perustellusti voidaan olettaa ymmärtävän."

Toiminnan kohteena olevan henkilön perusoikeuksien mukainen kirjaus, mutta voi olla erittäin haastava toteuttaa viranomaisten kenttätoiminnassa. Valta- ja pääkieliryhmien lisäksi asiakkaat käyttänevät lukuisia harvinaisempia kieliä, joiden tulkkaussaatavuus ja kapasiteetti voi olla hyvin rajallista. Kohdassa voisi selkeyden vuoksi myös määritellä asian esimerkiksi: "Tieto annetaan äidinkielellä, tai muulla kielellä, jota hänen perustellusti voidaan olettaa ymmärtävän..."

Jolloin jo lähtökohtaisesti olisi hyväksyttävämpää käyttää tulkkauksessa pääkieliryhmiä kuten Arabia, Farsi, Englanti, Ranska jne.

Viranomaiset ja tehtävienjako viranomaisten välillä

"16 f § Seulottavan henkilön ylläpito. Maahanmuuttovirasto vastaa seulottavien henkilöiden majoituksen ja aterioiden järjestämisestä, jos seulottavan henkilön seulontamajoituspaikaksi on osoitettu vastaanottokeskus. Seulontaviranomainen vastaa seulontapaikassa ja

seulontaviranomaisen perustamassa seulontamajoituspaikassa oleskelevien seulottavien henkilöiden ylläpidosta. Edellä 1 momentissa säädetyistä vastuista voidaan poiketa keskitetyn seulonnan tilanteessa tai muutoin tilapäisesti seulontaviranomaisen ja Maahanmuuttoviraston kesken sopimalla."

Seulontapaikka voi olla myös tilapäispaikka. Seulontaviranomaisella, joka todennäköisimmin on Rajavartiolaitos on rajalliset resurssit järjestää seulottavien majoitusta ja ylläpitoa toimiessaan jo asiakkaiden käsittelyn, mahdollisen haastavan rajatilanteen ja seulontaprosessin parissa. Maahanmuuttovirasto kuitenkin lähtökohtaisesti osallistunee myös tilapäisten seulontapaikkojen perustamiseen ja ylläpitoon, jolloin kohdassa voisi olla mainittuna "...seulontapaikaksi on osoitettu vastaanottokeskus tai muu tilapäinen Maahanmuuttoviraston perustama seulontapaikka."

Seulontaviranomaisten toimivaltuudet

" Seulonnan tarkoitus on ohjata kolmannen maan kansalaiset sellaisten viranomaisten puoleen, jotka ovat toimivaltaisia rekisteröimään kansainvälistä suojelua koskevia hakemuksia tai soveltamaan paluudirektiivin mukaisia toimia. Ohjaus ei näin ollen sisällä seulontaviranomaisen itsenäistä harkintavaltaa. Kyseessä ei ole hallintopäätös, josta voisi valittaa, lukuun ottamatta seulontalomakkeen tietoja, joihin voi hakea muutosta myöhemmän turvapaikka- tai palauttamismenettelyn aikana (17.3 artikla). Kyseessä on tosiasiallinen hallintotoiminta, jossa ei tehdä päätöksiä. Laajassa mielessä tosiasiallinen hallintotoiminta voidaan katsoa hallintoasiaksi."

Seulonnan ratkaisulta on tehty sinällään sellaiseksi, että yksittäiselle virkamiehelle ei pitäisi syntyä rikosoikeudellista vastuuta. Joidenkin prosessiin liittyvien tarkastuksien ja rekisteritietojen tarkastuksen yms. osalta se on selväsanaisesti kirjattukin. Varsinainen seulontaratkaisu määritellään hallintotoiminnoksi josta ei synny päätöksiä, mutta jonka taas joku muu toimeenpanee (paluudirektiivin tai turvapaikkadirektiivin mukaisesti). Näin ollen asiakkaalle ei synny hallintovalituksen mahdollisuutta. Ottaen kuitenkin huomioon EU:n Seulonta-asetus (10.1 artikla) "tarvittaessa asian siirtäminen siviili- tai rikosoikeudellisten menettelyjen käynnistämistä varten tapauksissa, joissa perusoikeuksia ei ole kunnioitettu tai toteutettu kansallisen lainsäädännön mukaisesti". Tulee seulontaa suorittavan seulontaviranomaisen tehtävät, vastuut ja oikeudet olla erittäin tarkasti määriteltyjä. Mahdollisessa seulontaa vaativassa poikkeustilanteessa tehtyjä asiakkaita koskevia, etenkin kielteisiä päätöksiä tullaan testaamaan eri oikeusasteissa tai ihmisoikeustuomioistuimessa.

Seulottavan henkilön läsnäolo seulonnassa

-

Riippumaton perusoikeuksien seurantamekanismi seulontaan ja rajamenettelyyn

Suomessa on lähtökohtaisesti jo olemassa oleva järjestelmä perusoikeuksien toteutumisen valvontaan eri vastuuviranomisten tai toimijoiden toimesta sekä viranomaisten omana

laillisuusvalvontana. Poikkeustilanteessa vastuussa olevien valtuutettujen toimistot voivat toimeenpanna myös kenttätason tarkastuksia jo olemassa olevaan sääntelyyn pohjautuen.

Henkilötietojen käsittely

Järjestelmätason henkilötietojen käsittely tulisi olla mahdollisimman keskitettyä (UMA), jolloin yksi rekisterinpitäjä vastaa kokonaisuudesta ja tiedon käytettävyydestä sekä eheydestä myös kokonaisprosessia ja mahdollista seuraavaa kv-suojeluprosessia tarkastellen.

Eurodac-järjestelmä

Eurodac- järjestelmää koskevat muutokset

-

Kansainvälistä suojelua koskevat menettelyt

Yleiset huomiot menettelyistä

-

Menettelyn alkuvaiheet

-

Maksuton oikeudellinen neuvonta / oikeusapu hallintomenettelyssä

-

Poikkeukset oikeuteen oleskella Suomen alueella hakemuksen tutkinnan ajan

-

Turvalliset maat

-

Muutoksenhaku (valitusajat, valituskiellot ja tuomioistuinten määräajat)

-

Euroopan unionin kansalaisten kansainvälisen suojelun hakemukset

-

Turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeus

Turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeutta koskeva muutos

-

Pitkään oleskelleiden direktiivin muutos

Pitkään oleskelleiden direktiivin muutos

-

Vastaanotto

Yleiset huomiot liittyen vastaanottoon

-

Vastaanottopalvelujen saaja ja kesto

-

Vastaanottopalvelut (tunnistautuminen, vastaanottoraha, tilapäistä suojelua hakevien terveydenhuolto, vastaanottopalveluista perittävien maksujen takautuva perintä)

-

Vastaanottopalvelujen rajoittaminen ja peruuttaminen (alennettu vastaanottoraha, vastaanottopalvelujen peruuttaminen)

-

Liikkumisvapauden rajoittaminen (maantieteellinen kohdentaminen, liikkumisvapauden rajoittaminen)

-

Ehdotuksen vaikutukset ihmiskaupan uhreihin

-

Ilman huoltajaa olevien lasten edustajajärjestelmä

Edustajajärjestelmään ehdotetut muutokset, vastaanottolaki

-

Edustajajärjestelmään ehdotetut muutokset, kotoutumislaki

-

Terveydenhuoltolaki

Terveydenhuoltolakiin ehdotettu muutos

-

Muut muutokset

Sellaiset muita muutoksia koskevat huomiot, jotka eivät liity edellä esitettyihin teemoihin

-

Esitystä koskevat muut huomiot

Koko esitystä koskevat yleiset huomiot

-

Salmi Tomi
Päälystöliitto ry - Hallituksen jäsen